

פרות ה"נדאמה" מאריכות ימים עד לגיל של 12 שנה ויותר.

שני הגזעים הנ"ל חסונים בדרך כלל לפגיעת זכוב הצה"צה המעביר את מחלת ה"נאגאנה" (Trypanosomiasis); חסינות זאת בתוקפה כל זמן שהבקר במצב טוב ותזונתו בשפע. כל יתר הגזעים שנוסו פה לא החזיקו מעמד בפני מחלה זאת, וגם בני-הכלאות מדור ראשון בין גזעים אחרים לבין הנדאמה עלולים ליפול קרבן למחלה זו תוך זמן קצר. בעזרת רפואות פריבנטטיביות אפשר אולי להתגבר על מחלות אלו, אבל לשם זה יש צורך בשרות ווטרינארי בעל כוח ביצוע. הרופא הוטרינארי היחידי, מכרנו ורבנו ד"ר שלמה פרוינד-אביאלי, עזב את הארץ לפני זמן קצר, אחרי שנתיים של שירות כאן, וכך התחסלו בעצם השירותים הוטרינאריים בלי-בריה. בליבריה ובארצות השכנות ידועות רוב המחלות המדבקות, "המודרניות", אולם הודות לקטנות העדרים והיותם מבודדים, לא היו עד כה התפרצויות אפידמיות רציניות בקנה מידה ארצי. כעת, התכנית המעשית היחידה לפיתוח עדרי הבקר בליבריה, מתבססת על פיתוח שטחי המרעה, דבר אשר אמנם מצריך מאמץ והשקעת כס' פים לניקוי ה"בוש" (שיחים) ולגידור, אולם כמעט שאין בעיות השקייה. כן רצויה השבחת הגזע המקומי, בעיקר של הנדאמה, ע"י שיטות הכלאה מתאימות.

מתתיהו בר-אל

בליבריה ישנם שני גזעים — האחד לאורך החוף ושמו "מוטורו", או בשפת בעלי המקצוע, גמד קצר-הקרניים המערב אפריקאי; זאת היא בהמה קטנה, המזכירה את הפרות הערביות ביש"אל. לגבי מוצאו קיימות שתי גירסאות: האחת אומרת שהובאו ע"י רועים ברבריים ממרוקי הדרומית, והשניה — האומרת שהובאו עם המת-יישבים הפורטוגזיים לפני מאות בשנים ומוצאם מספרד. בקר זה הוא בעל גוף קצר ומרוכז עם גב ישר, די רחב ושרירי. העכוז באורך בינוני, עם שיפוע ניכר; הרגלים קצרות וחזקות; צבע השער — על פי רוב — כהה-חום-שחור, אבל לפעמים גם אדום עם לבן; לעתים, צבעים אלו מעורבים. על כל פנים אין אחידות בצבע. משקל פר מבוגר מגיע ל-270 ק"ג ומשקל הלידה של הוולד כ-16—18 ק"ג.

הגזע השני נקרא "נדאמה" (בתרגום — "בקר קטן"); הוא נאה יותר מהקודם. מוצאו ממרוקו הדרומית. גזע זה בולט בקרניו הגדולות והחדות, והופעתו הכללית היא נאה ביותר. צבעו חום-בהיר או חום-אדום. העור חלק, עדין ומבריק; הראש זקוף יפה ורחב עם עינים עירוניות; הצוואר — בינוני עם גב ישר ושרירי; הצלעות קפיציות, ושרירי השכם והירכיים מפר תחים יפה. משקל הפר מגיע עד 400 ק"ג ומשקל הפרה — עד 350 ק"ג. בסיארה ליאונה השכנה נחלבו פרות "נדאמה" באחת מתחנות הנסיון והגיעו לתנובת חלב של 520 ק"ג במשך 237 יום.

עד איזה גיל עשויה הפרה להעלות תנובתה?

מהניסיון בעדרינו בשנים האחרונות, עשויים רבים מבוקרינו להתרשם שהפרות מגיעות לכושר ההנבה המאקסימאלי שלהן כבר לאחר התמלטה הראשונה. נראה מה מצאו ההולנדים בנידון זה: נבחנו והושוו התנובות של 100 פרות שהתקיימו בעדריהן מההמלטה הראשונה ועד אחרי השמינית, והנה הממצאים ב-%:

תקופה 1 — 100; תקופה 2 — 119; תקופה 3 — 135; תקופה 4 — 149; תקופה 5 — 155; תקופה 6 — 161; תקופה 7 — 162; תקופה 8 — 162.

פירוש הממצא הוא: אם ההזנה והטיפול בפרת החלב הם ברמה גורמאלית, המקובלת על רוב מגדלי הבקר בהולנד, עתידה הפרה, שהניבה בתקופתה הראשונה 4000 ק"ג חלב, להגביר את כושר ההנבה שלה בהדרגה, עם עליית הגיל, עד לאחר התקופה השביעית, ולהניב אז 6480 ק"ג חלב. האם יהיו רבים מבין בוקרינו מוכנים להודיין באורך-רוח כזה?